bɔko 78 nan d. 20
1992 SAN KALO WƆƆRƆNAN

Jɛkabaara

Jamana *Cikɛla cɛman n'a musoman kunnafonisɛbɛn*

Faamuya Yiriwatɔn

KUNGO-KƆNƆ-KUNNAFONI LASE-LAW KA SEMINƐRI KƐRA BAMAKƆ

Dakunw

ɲɛ 2
ɲɛbila

ɲɛ 4
Kunnafoni-lajɛ

ɲɛ 6
Koni bolokoli kɛcogo kɔrɔlen

Falan dugu kunnafoni

ɲɛ 7
Zabantukɔrɔ sigicogo

Ntɔn

ɲɛ8
Sisanbana

ɲɛ 10 ani 11

Poyi : Marisi kalo tile 26, Mali jɛmutanga ka ɲangara donba

ɲɛ 12
Don bɛɛ ɲana si man ca

Ka se duguw ma

MƆGƆ KO-DƆN BƐ, I KO-BƐƐ-DƆN TƐ

ɲɛbila

A ! Ala ko tiɲɛ, i k'a dɔn Mali bɛ ka diya sa dɛrɛ ! Halibi wari sɔrɔ ka gɛlɛn. O ye tiɲɛ ye. Halibi fana baara-bɔ-n bolo bɛ bɛɛ ka kɛ jɛlɛnya la. An ko dɔ ka fara an ka kalosaraw kan, ko dɔ ka fara an ka kɔɔriw n'an ka sumanw sanda kan. Nin ɲinifɛn bɛɛ y'an josiraw ye. Nka kɔli ka setigiya bɛ josira bɛɛ ta lagosi dɛ. Ni gɛlɛya bɛ jamana kɔnɔ o ka kan ka ye jamanaden kelenkelen bɛɛ sawura la, faama ani fantan. N'o kɛra an bɛ diɲɛ n'an ka sɔrɔtaw ye. Aa a fɔ Maliden ɲɔgɔn fasokanubaga bɛ dɛ ? Yali Mali kɔnɔ yan de mɔgɔw ma deli ka diɲɛ u ka kalosara kɔ fasokanu kanma wa ? O kɛra. Nka, ko fɛn tɛ jamana kɔnɔ k'a sɔrɔ maa danmadɔnin bɛ yɛrɛsagokɛ la jamana nafolo cɛma, aa o de tun y'an Malidenw dusu tiɲɛ dɛ. O de dun bɛ na dabila. O de fana kanma n ko Mali bɛ ka diya sa dɛrɛ. Sufɛko ni yuruguyurugu ani yɛrɛsagokɛ bɛɛ tile bɛ na ban Mali kɔnɔ. Julaw tɛ na tɔɲɔ fɛn wɛrɛ nɔfɛ u ka san patanti sarata kɔ ; nisɔngɔ saralaw tɛ na ɲunuɲunukan fɔ belen u ka nisɔngɔ sarali sen fɛ barisa u n'a dɔn u ka nisɔngɔ saralen bɛ na ladon ani ka labɔ da min fɛ. An bɛɛ ka dugawu kɛ ko ninnu

Baara de bɛ jɛmufanga lasinsin

senna. O fana ye tiɲɛ senkɔrɔtigɛbali ye. Nka, hakilima de fana b'a dɔn ko fuga bɛ kulu sanfɛ dɛ. Mali kɔnɔ yan an bɛɛ b'a dɔn ko jamana kɔnɔ gɛlɛyaw t'a diya bali. Fɛn min bɛ jamana kɔnɔ diya bali, o de ye jamanadenw bɔli ye nɔgɔn ma ; ka dɔ fisaya ni dɔ ye ; ka sɔrɔ bɛɛ kɛ maa danmadɔnin halala ye, k'a sɔrɔ maa fanba bɛ "buran-gen-fantanya" la. Malidenw bɛ fɛn kelen de ɲini u ka ɲɛmaaw fɛ. Fɛn kelenpe ! O de ye kow bɛɛ kɛli ye kɛnɛ kan. Fɛn min bɛ se ka kɛ k'o fɔ, fɛn min tɛ se ka kɛ k'o n'a kɛbaliya kun fana fɔ k'o basakilici ! Ko

An ka an ka sigidaw lakana n'a b'a fɛ u ka an nafa

Ka se duguw ma

bɔli la u sira fɛ barisa o dɔrɔn de y'an ka jamana kisisira ye. Nka bi bi in na fɛn min ye tiɲɛ ye o de ye ko Mali peresidan jugu binnen, min ye Musa Tarawele ye, o n'a jɛɲɔgɔnw ka kiiri sen fɔlɔ tigɛli daminɛna Bamakɔ yan 1992 san kalo 6 n in tile 4. A bɛ kɛ kɛnɛ kan ani sariya kɔnɔ. Kiiritigɛ sen fɔlɔ in bɛ kɛ maa bɔnɛnɛnw de tɔgɔ la, minnu, ninw tiɲɛna walima k'u ka hadamadenya loyura dɔ tiɲɛ u josiraw nɔfɛ Musa ka san 23 fanga jugu kɔnɔ. Nin kiiritigɛ sen fɔlɔ in senfɛ, da tɛ na maga nafolodun nasira si la, barisa o fana bɛ na k'a danma kiiritigɛsen ye. Aa i k'a dɔn jɛmufanga ye san sɔrɔ Mali kɔnɔ yan sa dɛrɛ !

i n'a fɔ an y'a fɔ aw ye jɛkabaara ka 1992 san kalo 5 n bɔkɔ kɔnɔ cogo min na (ɲɛ 12), Malidenw ka peresidan kura sigili waati kan, a kafisa nin yɔrɔ in na aɲ k'a d'aw tulo kan ko Mali sariyasoba ɲɛmaa y'a latigɛ kalo 5 n o tile 23 don ko Alifa Umar Konare sɛɛmɛnciyara Mali peresidanya la. O de kanma, Alifa bɛ sigi a ka peresidanya wolo kan kalo 6 n in tile 8, tile 15 sɛɛmɛnciyali in kɛli kɔfɛ. An k'a bilasira ni dugawu ye Ala k'a bolo ɲuman bɔ a la san 5 walima san 10 ɲinan kɔfɛ !

K'a daminɛ kalo 6 n in tile 1 la fɔ ka se a tile 12 ma, diɲɛ jamanaw bɛɛ peresidanw n'u ka setigiblon ɲɛmaaw bɛ ɲɔgɔn sɔrɔ Berezili jamana faaba kɔnɔ, 'no ye "Iriyo de Janero" ye. O ɲɔgɔnyeba o senfɛ u bɛ na kuma diɲɛ lanagasifɛnba kan min taalen bɛ ka bɛɛ bolo dan bi. O lanagasifɛnba o ye sisibaw de ye minnu bɛ bɔ an kà bolifɛnw, ni dabalidaw an'ɲan ka baarakɛmasin moterima wɛrɛ la. O sisiw de kɛlen bɛ danmatɛmɛnko ye bi, k'a fara kungojenibaw ni jiritigɛbaw, kan minnu b'an ka dugukolo n'a kan fɛn bɛɛ sawura tiɲɛna sanga o sanga, waati o waati, tile o tile.

Mali peresidan Alifa Umar Konare

Amadu Tumani n'a jɛɲɔgɔnw kɛra kan tigi ye

Tumanai Yalam Sidibe
Ko Baɲumankɛ.

Ka se duguw ma

Kunnafoni-lajɛ

Dɔ-farakan-kalan min bɛ wele kɔ "Seminɛri", o dɔ kɛra kungo-kɔnɔ-kunnafoni lasela dɔw ni baarada wɛrɛw mɔgɔw ni ɲɔgɔn cɛ. Seminɛri in labɛnna kunnafonisoba setigiso fɛ, ka ɲɛsin kungo-kɔnɔ-kunnafoni-sɛbɛnko ma. Mɔgɔ wɛrɛw fana tun b'a kɛnɛ kan.

"Seminɛri" in daminɛna arabadon kalo 5n tile 13 ni kunnafoniko setigi ka jɛmukan ye, ka t'a bila sibiridon, kalo tile 16, 1992 san. A kɛkunba dɔ tun ye ka hakilinan falen-falen kɛ mɔgɔw ni ɲɔgɔn cɛ. Barisa : mɔgɔ kelen ko-dɔn bɛ, i ko bɛɛ-dɔn tɛ !

Baarada minnu ni kunnafoni-sɛbɛn minnu tun bɛ "Seminɛri" in kɛnɛ kan olu filɛ nin ye : "DIPERESIKƆMI" (faso kungo-kɔnɔ-kunnafonisɛbɛnw dilanyɔrɔ : Kibaru, Kabaaru, Xibaare "Kiibaare") ; Jɛkabaara ; DNAFLA (faso balikukalan baarada), Arajo-Mali...

Kunnafoniko setigi Sada Jara (cɛmancɛ ja) ye "Seminɛri" dayɛlɛn

Seminɛri in kɔnɔ, kunnafoni-sɛbɛn dɔnbagaba caman ye kuma nafama caman fɔ kungo-kɔnɔ-kunnafonisɛbɛnko kan. O kumaw bɛ tali kɛ kibaru ɲini tuma na, fɔ ka taa sɛ a bilali la sɛbɛnw kan, k'a kɛ kunnafoni-sɛbɛn ye. "Seminɛri" in tun bɛ kunnafoɲininaw ka baaraw kɛcogo kan duguw kɔnɔ, fɔ ka taa bila u baarakɛ minɛnw la. Lajɛ in tun ɲɛsinnen bɛ fototalaw fana ka baara nafa ma kunnafonisɛbɛnw kɔnɔ, ani u ka baaraw kɛcogo.

An da tɛ se ka se a kuma nafamaw bɛɛ ma. Nka an bɛ Umaru Mayiga, n'o ye kunnafonisoba setigi ka ladilikɛla dɔ ye, ka kuma kunbaba dɔw lase aw ma. Ale ka kumaw tun bɛ "Jaabi dafabali kan min sɔrɔla kungo-kɔnɔ-kunnafonisɛbɛn kalanni kan". O kumaw kɔnɔ, Umaru Mayiga y'a jira ko n'an ye kungo-kɔnɔ-kunnafonisɛbɛnw lajɛ, k'an b'a kɔlɔsi k'u bɛɛ kɛcogo ye kelen ye. A y'a fɔ fana, ko ni kunnafonisɛbɛn ninnu bɛ dilan, k'u dilanbagaw ka kan k'u hakili to kungo-kɔnɔ-mɔgɔw haminankow la, ani u sigiyɔrɔkow la fana. K'u ka kan k'u hakili to sɛbɛn

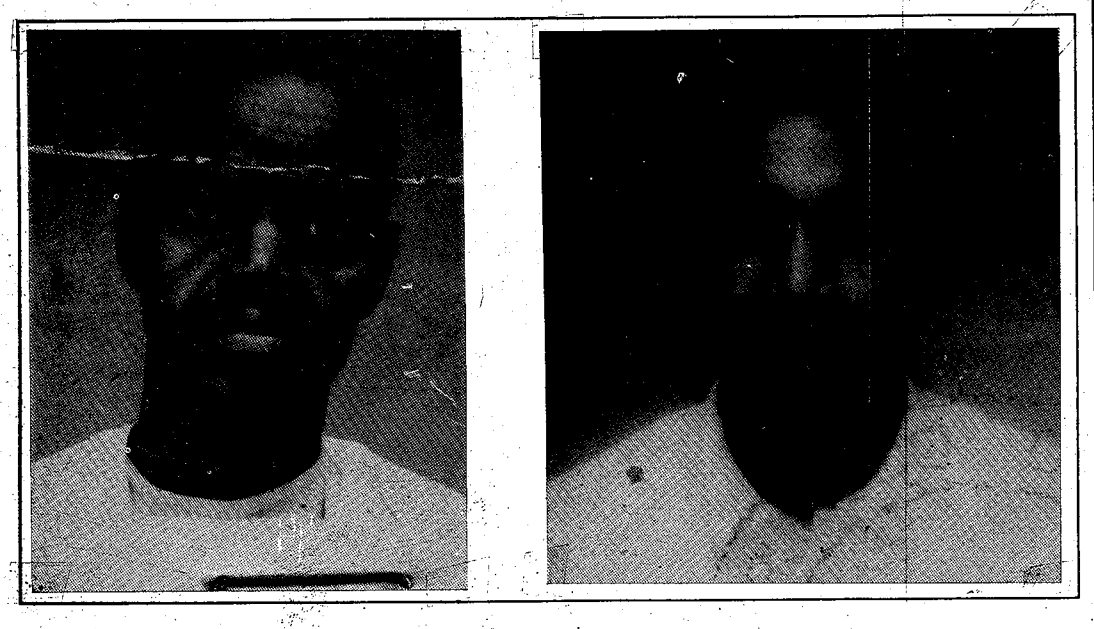

Seminɛri mɔgɔ dɔw

"Ofisi" Kunnafoni

kalanbagaw ka kalan hakɛ la. Ko n'o ma kɛ, ko kunnafonisɛbɛntigiw bɛ fɛn k'u ka kunnafonisɛbɛn kɔnɔ min tɛ sɛnɛkɛlaw, baganmaralaw ani mɔnnikɛlaw haminankow ye. Umaru Mayiga y'a jira k'an balima kungo-kɔnɔ-mɔgɔw b'a fɛ kunnafonisɛbɛn ninnu ka kuma lɛnpokow kan, k'u saracogow ɲɛfɔ u ye. Barisa faamuya laki-

Kalandenw n'u bɔyɔrɔw

Basiriki Ture	Kibaru kunnafonisɛbɛn
Ba Adama Dukura	Kabaaru kunnafonisɛbɛn
Mahumudu Amadu Aba Sise	Kabaaru Kunnafonisɛbɛn
Kaba Makan Jawura	Kibaare (kibaare) kunnafonisɛbɛn
Bari	Kabaaru kunnafonisɛbɛn
Tumani Yalam Sidibe Ko Baɲumankɛ	Jɛkabaara Kunnafonisɛbɛn.
Saka Dunbiya	Jɛkabaara Kunnafonisɛbɛn
Mamadu Ɲama Jara	Arajo - Mali
Buja Kɔnte	Arajo - Mali
Kane	DNFLA

Dugubakɔnɔmɔgɔw n'i kunnafoni min ka kan...

ka ma sɔrɔ u fɛ o kan halibi. K'u b'a fɛ fana ka warimara kɛcogo ɲɛfɔ u ye, ani ka sɛnɛkɛ kɛcogo kuraw fana ɲɛfɔ u ye. Ko n'o kɛra, k'o bɛ fisaya u ma kosɛbɛ.

Seminɛri in kuncɛra sibiridon kalo 5n tile 16 ni kunnafoniko setigi Sada Jara ka foli ni tanuni ye ka ɲɛsin lajɛlaw ma.

Kunnafonisɛbɛn minnu tun sɛbɛnbagaw tun bɛ kɛnɛ in kan.

Kɔnɔwarika mɔgɔ kelen ani Maliden sariyatigi kalanden kelen fana tun bɛ kalan in kɛnɛ kan. Kalansɛn in kolabɛnbaga tun ye Mali kunnafoniso setigida ni Kanada jamana ka yiriwa dɛmɛntɔn ye min bɛ wele ko "CRDI".

An dalen b'a la ko tile-naanikalan in na an ka kunnafonisɛbɛnw sɛbɛnbagaw n'u kalanbagaw bɛɛ nafa k'a da kunnafoni ladiriw kan.

Siyaka Dunbiya
Jamana baarada mɔgɔ dɔ

... kungokɔnɔmɔgɔw n'o kunnafoniw fana ka kan.

Duguw Kunnafoni

Koni bolokoli kɛcogo kɔrɔlen

Koni ye dugu ye, min bɛ Fana mara kɔnɔ. A ni Fana cɛ ye kilomɛtɛrɛ bi saba ye. Koni ye sokala fila ye : Sokala ani Koni banan. U ka bolokoli laadaw tɛ kelen ye.

N bɛ kuma sokala ta kan :

Ni bilakorow kɔgɔra, ni dugutigi b'a fɛ bolokoli ka kɛ, a bɛ a dankan wele o ka dolo cogoya lajɛ. Ni dolo ɲɛ ka di fɔ a bɛ manamana, o bɛ n'a fɔ a ye ko dolo ka di. A bɛ segin k'a ci a ka taa dugumadolo fana cogo kɔlɔsi. Dugumadolo ye mun ye ?

O ye sɛnɛfɛnw ko ye.

Ni sɛnɛfɛnw ka ɲi, a bɛ n'a fɔ a ye ko dugumadolo fana ka di. Dugutigi bɛ a ka gatigiw wele k'a fɔ u ye ko bolokoli bɛ se ka kɛ ɲinan ni bɛn kɛra o kan. Bilakorow bɛ bin ka takuruw tigɛ. Takuru ye mun ye ? Jirisun jalenw tigɛlen don k'o kɛ mɛtɛrɛ kelen-kelen ye, minw bɛ kɛ barokɛ tasuma na. Bilakorow fana bɛ ɲɔgɔndan kɛ a la. Dɔw ta b'a ta 120 fɔ 130. Ŋanaw bɛ se ka 200 yɛrɛ tigɛ k'o doni ka na bila dugu da la.

Ni sɛnɛfɛnw ladonna, dugutigi bɛ gatigiw wele ka bolokoli don dɔgɔda. U mana bɛn don min kan, o bɛ taa fɔ numukɛ ni sɛmɛn ye. Numukɛ ye bolokolikɛla ye ; sɛmɛn bɛ bolokodenw mara.

Su o su kɔmaw fana bɛ bɔ k'u ka laadá kɛ, ka takuruw jɛnsɛn, ka dɔw fili dingɛ ni tu kɔnɔ, walasa bilakorow ka d'a la ko koma ye siranfɛn ye. Ni don tɔ tora tile kelen ye, balema dunanw bɛ na wulada fɛ u balemaw ka so. O wulada kelen, bilakorow bɛ takuru tilan gatigiw ni ɲɔgɔn cɛ. Ni su kora, bilakorow bɛ lajɛ sɛmɛn ka so.

Ni surɔfana dunna, baro bɛ sigi bolokodentigi bɛɛ ka du da la, ka tasuma don takuruw la. Ɲɛnajɛw bɛ fɔ, u bɛ si ka dunu fɔ. Donokasida mana se, bilakoro bɛɛ kelen-kelen kɔrɔkɛ bɛ n'a dɔgɔnin bɛn ka taa so. U bɛ taa u ko ni ji sumalen ni furaw ye, ka sɔrɔ ka u lajɛ dugutigi ka bulon kɔnɔ.

Tile kun mana bɔ, u bɛ taga bolokoli jɛ kɔnɔ. O ye bolokoliyɔrɔ ko ye. O b'a sɔrɔ numukɛ labɛnnen bɛ yen. Bilakorow bɛ na kelen-kelen, numukɛ bɛ u boloko.

Ni min bolokora, o bɛ t'a sigi. N'u bɛɛ bolokora finiw bɛ don u la ka n'u jira dugutiw la, ka sɔrɔ ka taa u bila sɛmɛn ka so. Tile fila bɛ kɛ ɲɛnajɛ la. O sabanan sogomada, dunanw bɛ bilasira. Bolokodenw bɛɛ bɛ mara sɛmɛn ka so fɔ u ka kɛnɛya.

Bugu Kulubali
balikukalan kuntigi Misango,
Maraka Kungo cikɛ mara kɔnɔ.

Falan dugu kunnafoni

An ka ɲɛmɔgɔ fɛn o fɛn bɛ kɛnɛ kan yan bi, an ka foli bɛ aw bɛɛ ye. Anw Falankaw nisɔndiyalen bɛ Mali kalanko minisiri n'a ka jama bisimila an fɛ yan bi. O tɛmɛnnen kɔ, an bɛ na kunnafoni danmadɔw di aw ma Falan dugu kan. Falan ye dugu ye min bɛ Welesebugu ni kɔrɔn cɛ, ni kilomɛtɛrɛ 30 ye. Sɛnɛ sira fɛ, a bɛ Welesebugu cikɛkafo fɛ. Fanga sira fɛ, a bɛ Sanankɔrɔba kubeda fɛ. An ni Sanankɔrɔba cɛ ye kilomɛtɛrɛ 45 ye. An ni Bamakɔ cɛ ye kilomɛtɛrɛ 75 ye.

Operasiyɔn Ɔtiwale ye Falan kɛ "A.V" ye 1985 san. San 5 o kɔfɛ, pariti ni gufɛrinama ye Falan kɛ tɔn ye, n'o ye desanburukalo tile 5 ye 1990 san . Yanni ka Falan kɛ "A.V." ye, balikukalan tun tɛ yan, jɛ-kabaara tun tɛ yan.

Falan dugumɔgɔ hakɛ ye mɔgɔ 1015 ye

Tɔn ka baara kɛlen

Lakɔ liso	Dɔgɔ tɔrɔso	Magasan	Jiriforo	Kɔlɔnw			Barasi	Misi Sɔgɔ yɔrɔ
				Itali	"Kɔru de la pɛ"	Kɛri Mali		
6	1	3	0,50	2	12	1	6	1

Duguw Kunnafoni

Tɔn ka sɛnɛkɛminɛnw
dabafin hakɛ : 62
dabaŋana hakɛ : 58
dannimasin hakɛ : 43
wotoro hakɛ : 46
wunin hakɛ : 2
kɔɔri-furakɛ-masin hakɛ : 35
binfaga masin hakɛ 7
cikɛmisi hakɛ : 211

San fila tɛmɛnnen sɔrɔ kɔɔri la Falan yan :

1990-91 san, Falan ye kɔɔri tari 145,5 sɛnɛ. An ye tɔni 164,678 sɔrɔ.

1991-92 san, Falan ye kɔɔri tari 150 sɛnɛ. O sɔrɔ bɛnna tɔni 171,220 ma.

San fila tɛmɛnnen in kɔnɔ Falan ni dɛmɛn jɛkulu jɛra ka baara minnu kɛ :

Salon an ye lakɔliso saba jɔ ani muso jiginso kelen.

Ɲinan an bɛ ka magasan kelen ani dɔgɔtɔrɔso kelen jɔ. Dugu ni dɛmɛn jɛkulu ka baara ninnu na, dugu bɛ tilan sara.

An tun b'a fɛ ka nin daɲɛ danmadɔw de fɔ a ye dugu kunnafoni kan. Anw ka foli b'aw ye. Aw ni ce a ka tulomajɔ la.

Zabantukɔrɔ sigi cogo

Zabantukɔrɔ bɛ sirakɔrɔla kubeda fɛ. A sigilen bɛ kɔ ni tintin cɛ. Kɔ b'a ni kɔrɔn cɛ. Tintin b'a ni bayanfan cɛ. A ni tilebin cɛ, jalajuba dɔ bɛ yen. O y'an ka jinɛsɔnyɔrɔ ye.

A ni kɔrɔn cɛ, nzabantuba bɛ yen. O fana ye jinɛsɔnyɔrɔ dɔ ye. Moriba kulibali a tun bɛ fɔ a ma ko : Masa ani Moriba, o bɔra Segu ka taa Moyiyan sigi. Moyiyan bɛ jiwoyo ni Buwajɛ cɛ. Olu bɛ Kolokani kafo fɛ. Sungɔ Kulibali, o bɔra Moyiyan ka na Dɔgɔni tu tigɛ k'i sigi yen. O bɛ Sirakɔrɔla kubeda fɛ. Sungɔ Kulibali salen. O kɔfɛ Siratigi Kulibali bɔra Dogoni, ka na Doribugu, o bɛ Sirakɔrɔla kubeda fɛ. O kɔfɛ Kɔse Kulibali ani Siraba Kulibali bɔra Doribugu ka na Zabantukɔrɔ sigi. A ni dugu minnu bɛ danbɔ olu filɛ :

- kɔrɔnfɛ : Jɛɛni
- tilebinfɛ : Kokɛni
- Bafɛ : Koroka
- kɛɲɛkafɛ : Janikɔrɔ

Kɛlɛmasa minnu tun bɛ yan :
- Sungɔ Kulibali
- Siratigi Kulibali
- Dinankɛ Kulibali

Sɛnɛkɛmasa minnu tun bɛ yan
- Siraba Kulibali
- Sanisiyɛnni Kulibali

Dugu laadalakow
- Kɔmɔkow
- Dokow

NTomokow
- Maribayasa
- Jangon
- Donsow ka ntɔnsɔn
- Halibi olu bɛɛ bɛ kɛ.

Siratigi Kulibali, . Animatɛri Zabantukɔrɔ
Sirakɔrɔla zafu la, Ɔtiwale mara kɔnɔ

Ntɔn

Ala ye duniya da
Ala ye Adamadenw da,
Alá ye baganw da.
Ala ye sow da,
Ala ye fɛn misɛnw caman da.
Ni fɛn o fɛn ye nin ye, u bɛɛ n'u nafa don ;
U bɛɛ n'u masiba don ;
Ee ! N'balimaw n ko ne siran na.
Ntɔn tɛ miiri
Ntɔn tɛ gaasi dɔn
N tɔn tɛ tamaki dɔn
N tɔn tɛ faantan dɔn
N tɔn tɛ faama dɔn
Ni ntɔn ye suman o suman sɔrɔ,
A bɛ a naasi.
Ni ntɔn ye jiriw sɔrɔ
A bɛ u bulu bɛɛ dun.
Ni ntɔn tɛmɛnna
Fan o fan fɛ, o ye
jaadi ye, bawo
ntɔn de be kɛ sababu ye
ka kɔngɔ naati o fanw la.
N balimaw an tɛ ɲɔgɔn dɛmɛn
ntɔnko in na
Nin tɛ kun bɔ, nin tɛ kun bɔ,
Ni olu bɛɛ kafora
ɲɔgɔnna, o bɛ kunba kelen bɔ dɛ !
Bɛɛ ka i ka dɔnko jira
Bɛɛ ka i ka sekɔ jira
Nin tɔnko in na
A ye bɔ an ka ntɔnw kunbɛn.
A ye bɔ an ka kɔngɔ kunbɛn.
A ye berew ta ;
A ye ntɔnw faga, aw ye tasuma ta,
Aw ka ntɔnw majeni.
A ye dingɛ sen ntɔnw ɲɛ.
A ye pɔsɔni kɛ tɔnw kan.
Ala de ye masa ye.
Ala de bɛ kisi kɛ.
Ala de bɛ saya kɛ.
N tigi Ala an demɛn ntɔnko in na !

Fabu Dunbuya maaya sɛgɛsɛgɛba don kɛ bɔ Karan , Kaaba sɛrɛkili kɔnɔ

Ka se duguw ma

Sisanbana

Sisanbana bɛ fogonfogonbanaw sɛrɛkulu la. Mɔgɔ bɛ se ka dimi wɛrɛ sɔrɔ fogonfogon ka sira fɛ, i n' a fɔ ninakili gɛlɛya ni sɔgɔsɔgɔ, min tɛ sisanbana ye. Taamaseere min bɛ sisan na ka caya o ye mura ni sɔgɔsɔgɔ dɛmɛnni ye ninakili gɛlɛya fɛ. Nka, o fana bɛ se ka mɔgɔ sɔrɔ min tɛ sisan ye. O la sa, a kafisa ni mɔgɔ min sigalen b'a yɛrɛ la, o tigi ka bana in dɔnbaga sɛbɛ dɔ sɛgɛrɛ k'a yɛrɛ dantigɛ o ye. O de kɔfɛ tiɲɛ tigitigi bɛ sabati.

I n'a fɔ dɔgɔtɔrɔw y'a fɔ cogo min na, mɔgɔ miliyɔn wolonwula de bɛ faatu san o san, diɲɛ kɔnɔ, k'a sababu kɛ fogonfogonbanaw ye. Nka, o n'a ta bɛɛ, hakili wuliko tɛ bana ninnu ye barisa u bɛ furakɛ !

Nin yɔrɔ in na, an ka kuma bɛ tali kɛ sisanbana de kan, ka bɛn dɔgɔtɔrɔw ka fɔlenw ma u ka jɛmukanw senfɛ ani u ka jaabiw senfɛ mɔgɔw ka ɲininkaliw la.

Sisan ye bana jumɛn ye ?

Sisan ye bana ye min bɛ hadamaden minɛ cogoya caman na. Awa a bɛ se ka mɔgɔ suguya bɛɛ fana sɔrɔ, k'a ta denɲɛnnin kalo duuru la, fɔ mɔgɔkɔrɔba san bi seegin ni kɔ. Bana don min bɛ gɛlɛya don ninakili la. A sɔgɔsɔgɔ senfɛ fana, banabaatɔ bɛ kaaribaw tu falaka bɛ sɔrɔ minnu na. A kaca a la fana, mura b'a senkɔrɔ. Nka, i n'a fɔ an y'a fɔ sanfɛ cogo min na, nin taamaseere ninnu bɛ sɔrɔ mɔgɔ la min tɛ sisantɔ ye. Sisan suguyaw la, min ka jugu kosɛbɛ o ye ɲɔwuli ye, nka hali o, a bɛ furakɛ. Timinandiyako don dɛ !

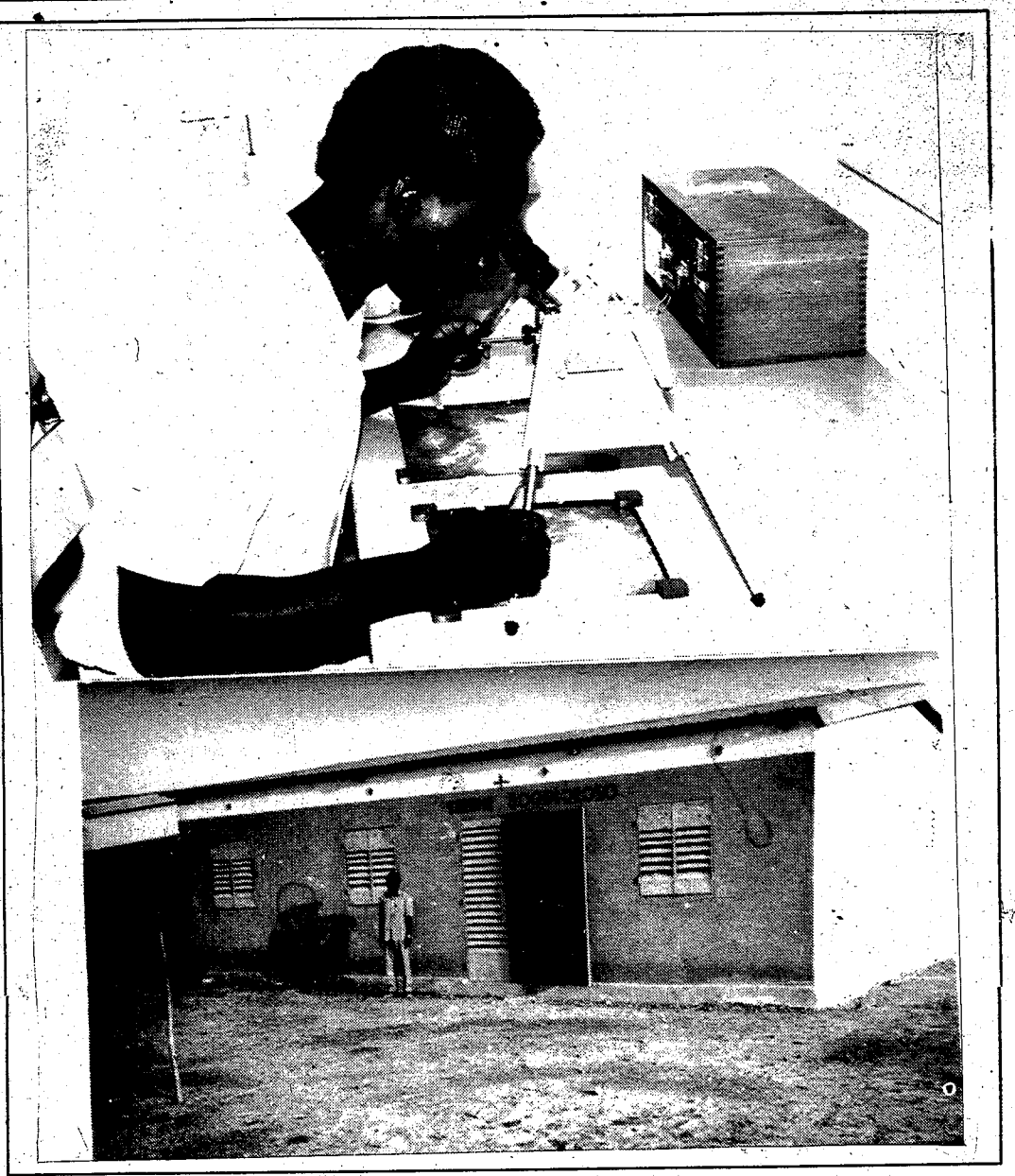

Sisan ye ninakilibbana ye, min bɛ lanɔgɔya ni janto-yɛrɛ-la ye

Sisanbana suguyaw

Sisanbana sugya ka ca. Nka an da bɛ se a rɔ lakodɔnnenw ma yan.

1 - O ye ninakili degun bɛ na waati ni waati. A ka c'a la a tɛ ko tiɲɛ a tigilamɔgɔw ye.

2 - O ye a gɛlɛmanba ye, an bɛ min wele ko "ɲɔwuli". Ale bɛ ninakili degun kosɛbɛ k'a tigi bila gɔrɔndɔbaw la.

3 - O ye mɔgɔw ye miɲnu ninakili degunen don dɔɔnin waati bɛɛ, n'a bɛ juguya tuma ni tuma.

4 - Baara walima farikoloɲɛnajɛ walima fangalako wɛrɛ, hali taama jan yɛrɛ, ka sisan lawulitaw.

5 - Sisan dɔ bɛ yen min bɛ

Ka se duguw ma

Sisan bɛ se ka mɔgɔ suguya bɛɛ minɛ...

wuli muso fɛ a ka kɔnɔmaya waati la.

Nin sisan fɔlen ninnu n'u ɲɔgɔnna tigilamɔgɔw tun bɛ hakili falenkɛnɛ in kan, minnu caman y'a jira k'olu ta b'u la kabini san tan, san mugan fɔ san bi saba ni kɔ. O b'a jira ko sisan kasara ka bon "n mako-tɛ-n-yɛrɛlaw" de la ka caya ni "n jan-bɛ-n yɛrɛlaw" ye !

Sisan furakɛcogo

Sisan ye bana ye min bɛ se ka furakɛ dɔgɔtɔrɔ dakun na ani farafin furakɛla dakun na. Kɛnɛ in kan dɔgɔtɔrɔw ni farafin furakɛlaw bɛɛ tun bɛ ɲɔgɔn fɛ. O ye mɔgɔ hakili sigikun bɔ. Nka, sanni an k'an da don furakɛcogo ninnu na, an bɛ bilasirali gɛlɛn kɛ fɔlɔ. Dɔgɔtɔrɔw de kan don. O bilasirali gɛlɛn ye nin de ye : sisantɔ ka sisan nawulifɛnw bɛ yen. Kasaw (kasa duman walima kasa gɔman) bɛ dɔw ta lawuli ; gan-

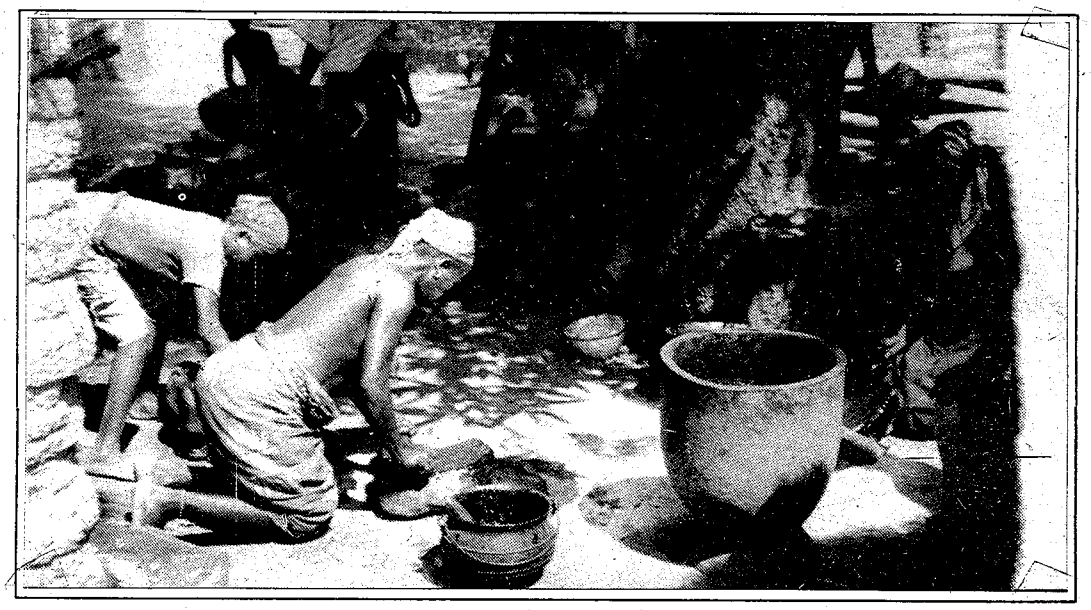

... denmisɛn ni maakɔrɔba

gan bɛ dɔw ta lawuli ; dumunifɛn dɔw bɛ dɔw ta lawuli, hali sidilan cogoya dɔw bɛ dɔw ta lawuli ; fangalakow bɛ dɔw fana ta lawuli. Nin fɛn o fɛn fɔlen filɛ nin ye, mɔgɔ wɛrɛw b'u kɛ, u tɛ fosi k'i la, nka n'e sisantɔ y'a dɔw kɛ, u b'i ka sisan nawuli. Sisan fura fɔlɔ y'a lawulifɛn jateminɛni ye banabaatɔ yɛrɛ bolo. N'a y'a ta dɔn, a b'i yɛrɛ tanga o ma.

I bɛ mɔgɔ caman fana ye minnu b'a fɔ ko ne ye fura suguya bɛɛ ta n ka sisan na a m'a ban. O b'a jira dɔrɔn de ko mɔgɔw fari cogoya tɛ kelen ye. O kanma, fura dɔ bɛ dɔ ta kɛnɛya k'a sɔrɔ a bɛ dɔ ta juguya. O de kanma "fura-ta-n kun fɛ" bɛnnen tɛ sisanbana na. I n'a fɔ a bɛnnen tɛ bana suguya si yɛrɛ la cogo min ! Aw k'a jateminɛ, kɛnɛ in kan, dɔgɔtɔrɔ dɔ y'a jira ko sikaraitimin ma ɲi sisantɔ ma. Nka o kɛnɛ kelen o kan mɔgɔ dɔ y'a jira ko sikariti yɛrɛ bɛ dɔw ta nɔgɔya!

Tiɲɛ don o tigi kumana ka tɛmɛn "barisa sikariti ma ɲi, hali ni sisan yɛrɛ tɛ". Nka kuma in b'a jira koni ko fura tali i kun fɛ barisa a ye nɔgɔya don karisa ta la", o ma ɲi ! Sisan bɛ furakɛ dɔgɔtɔrɔ kunda, a bɛ furakɛ farafin kunda fana. Min ɲininen don o de y'i sɛli y'a dɔnbaga ɲanaw ma. Farafin fura siratɛgɛ la a jirala ko dɔw b'a basi ni nsirabulu mugu bɔlen ni fɛn dɔw ɲagamini ye ɲɔgɔn na. Fɛn dɔw

Ka se duguw ma

jumɛn ? Dɔgɔtɔrɔ m'o fɔ ! A jirala fana k'a bɛ se ka basi ni nburenkɛ den mugu bɔlen labɛncogo dɔ ye. A jirala yɛrɛ fana k'a bɛ se ka basi ni jɛgɛ dɔ ye min bɛ wele ko wondon. Banabaatɔ kɔrɔ dɔ yɛrɛ y'a jira ko di bɛ se k'a basi. San fila ɲɔgɔn kɔnɔ, sɔgɔma o sɔgɔma i bɛ kɔn ka di dɔɔnin dun sann'i ka daraka dun. Nin fura ninnu fɔkun t'aw ye walasa aw k'u minɛ tiɲɛ lɛgɛsɛ ye. Ne ni aw bɛɛ ye kunfinw ye. U kofɔkun de ye aw ye walasa aw k'u ɲɛɲini furadɔnna tigitigiw da fɛ k'u tiɲɛ n'u nkalonw bɔ ɲɔgɔnna. O de nafa ka ca an bɛɛ ma. Fɛn min y'a dɔgɔtɔrɔfuraw ye, u siya ka ca i n'a fɔ sisan yɛrɛ siya ka ca cogo min na. Min koni ye hakilisigifɛn ye, o de ye ko sisan bɛ furakɛ ! Sisan ye bana ye min bɛ mɔgɔ hakili wuli. N'a b'i la i tɛ fura si minɛbali to. Nka o k'a sɔrɔ a dɔnbagaw y'i ladi dɛ !

Dɔgɔtɔrɔ yɛrɛ ka fɔ la, sisan ye bana juguba ye cogo min na, bana nɔgɔnba fana don o cogo la. Munna ?

- Sisan ye bana juguba ye barisa n'a wulila a tigi fɛ, a b'a bila san ni dugu cɛ. A b'a degun k'a jigilatigɛ n'a ka diɲɛnatigɛ ye. I n'a fɔ bana tɔ bɛɛ, ni sisan ma furakɛ a bɛ se ka k'a tigi sata ye.

- Sisan ye bana nɔgɔn ye barisa a bɛ se ka furakɛ k'a ban walima k'a lanɔgɔya f'a tigilamɔgɔ b'a ka diɲɛnatigɛ kɛ n'a ye ka sɔrɔ a ma kasara lase a ma.

I n'a fɔ bana tɔw bɛɛ, furakɛbaga yecogo bɛ sisanbanatɔ hakili sigi

An ka mɔgɔkɔrɔbaw b'a fɔ ko sisan ye sitigibana ye. O ye tiɲɛ ye barisa mɔgɔ ba yirika de bɛ san bi saba ni san bi duuru kɛ n'a ye diɲɛ kɔnɔ. Nk'o dulonnen don "janto-n yɛrɛ la" la dɛ !

Yali "poronkan" fana ye sisan suguya dɔ ye wa ?

Aw bɛ poronkan dɔn wa ? Fɛn don min bɛ bala ka mɔgɔ ninakili degun k'i to sunɔgɔ la. O sɛnfɛ i b'i fa ni i ba wele an'i jigilamɔgɔ bɛɛ. Olu dun si t'i kan mɛn. A bɛ kɛ i n'a fɔ mɔgɔ de poronnen b'i kan k'i ninakili minɛ. Dɔgɔtɔrɔ ka fɔ la, o poronkan tɛ sisan ye, bana yɛrɛ tɛ, ayiwa jinɛko tɛ ; subagako yɛrɛ tɛ fana. A sababu bɛ nɛn yɛlɛmacogo dɔ de la sunɔgɔbaatɔ da kɔnɔ min b'a kɛ ka ninakilisira geren waatinin kɔnɔ. A ka c'a la, degun tɛ yɛrɛ min bɛ mɛɛn senna !

Ladilikan

I n'a fɔ bana tɔw bɛɛ, sisan ye bana ye min bɛ furakɛ. A man kan an ka fura ta an kunfɛ ten, a kɛra dɔgɔtɔrɔfura ye wo, a kɛra farafinfura ye. An ka se n'a y'a dɔnbaga jɔnjɔnw ma. An bɛ min fana to an hakili la, o de ye ko fura dɔ bɛ se ka dɔ ka bana kɛnɛya k'a sɔrɔ a bɛ dɔ ta juguya. Mɔgɔ bɛɛ n'a ka fura don. O de kanma an ka kan k'a wajibiya an yɛrɛ kan k'an ka fura tata bɛɛ sɔrɔ an ka dɔgɔtɔrɔ walima an ka furakɛla jɔnjɔn fɛ. N'i y'a mɛn ko diɲɛ ka di, i yɛrɛ de b'a kɔnɔ, nɔ tɛ a tɛ hali gansan bɔ yɔrɔ dɔw mɔgɔw bolo dɛ ! An dun kunna ka di barisa sisan tɛ SIDA ye, fura ma sɔrɔ min na fɔlɔ. An t'an yɛrɛ furakɛ !

Kɔlɔsili : Sisan fura duman bɛ farafin kunda ani dɔgɔtɔrɔ kunda. O ye hakililatigɛko ye. Nka bana layaalabaga dɔrɔn de fana

Ka se duguw ma

b'a sababu jɔnjɔn sɔrɔ dɛ. Bana bɛɛ fura fɔlɔ dun fana b'a tigi de jogo la. K'an bɛn bɔko wɛrɛ.

An b'a ladonniya k'aw bɛ na kunnafoni sɔrɔ sirabanaw (sikarati ni siramugu) kan, k'a da 1992 san kalo 5n tile 31 hakilinan kan, o min latigɛra k'a kɛ sira kɔnni don kɛrɛnkɛnnen ye diŋɛ kɔnɔ. An ka dugawu kɛ Ala k'an nafa dɔn fɔtaw la. K'an bɛ kalo 7n bɔkɔ la (79nan).

Jɛkabaara tɔgɔlamɔgɔ hakili-falenkɛnɛ in kan
Tumani Yalam Sidibe ko Baŋumankɛ

Poyi kɛnɛ

Marisi Kalo tile 26, Mali jɛmufaga ka ŋangara donba !

Ŋangara, cɛbakɔrɔ fɔli !
Ŋangara, dankelen fɔli, sarafo-dɔn fɔli !
Ŋangara, ŋɛmɔgɔ kɛŋɛ kɛ laajaba fɔli alakale !
An ka ŋangara tɛ fɔ cɛbakɔrɔ jitɔ ye
Janko n ye cɛ ye bɛɛ tɛ se k'i fili ka an ka ŋangara kɛnɛ na !
An ka ŋangara tɛ fɔ yɛrɛdonbali ye !
Marisikalo tile 26, san 1991, don kelen binbali !
Don kelen min kuntaala janyara ni don bɛɛ ye !
Don kelen min janyara ni san kalo 12 ye !
Marisikalo tile 26, Mali ŋangara donba !
Marisikalo tile 26,
Ee, jahadi don !
Ŋangata don !
Miiri banbali don !
Yɔɔliyɔɔli don !
Ŋɛji suuru don !

Marisikalo tile 26,
Aa, dibi don !
Denbaw jigi tigɛ don !
Saya cɛman n'a musoman don !
Sifin saya, sijɛ saya, saya cɛ jugu !
Marisikalo tile 26,
Ŋɛmɔgɔ jugu yɛrɛ-sago-kɛ ka mugu jugu fili don !
Ka dugu bɔlɔnw bayɛlɛma, ka kɛ lahara bɔlɔnba ye !
Ka jolikɛnɛ kɛ dɔgɔtɔrɔw tɛgɛko ji ye !
Ka dayɔrɔ ban !
Ka hadamaden su lɔgɔkɛnɛ-ton-ŋɔgɔn kan !
Furumusow kɛra filiyatɔw ye !

Musotigiw cɛganayara !
Wolodenw kɛra falatɔ jigintanw ye !
Aa, Mari-masa !
Ee, dali-masa !
E de bɛ su ni tile fara ka bɔ ŋɔgɔnna !
E de b'i to san dɔ la, ka dɔ wɛrɛ kɔnɔko don !
E de b'i to diŋɛ na, ka kiyama kɔnɔko don !
Kana ŋinɛ an ka suw kɔ !
Ka na ŋinɛ Mali jɛmufanga sinsin suw kɔ !
Hinɛ faso kunmabɔ furew la kiyama !
Hinɛ u la, olu minnu y'a dɔn ko diŋɛ ka di,
Ka jɛn diŋɛ n'a diya kɔ, k'u ni fili, faso danbe kosɔn !
An kana ŋinɛ an ka furew kɔ !
An kana kɛ fitiriwale y'an ka bɛɛ-jɛ-suw ma !

A ye fɔli fɔ an ka suw kun kiyama !
A ye ŋangara fɔli fɔ an ka jɛmufanga suw kun, u k'u kɛrɛmu !
A ye cɛfarin fɔli fɔ marisikalo suw kun, u n'o ka kan !

Marisikalo tile 26, jɛn-ni-kɔ don !
Marisikalo tile 26, Mali foroba muruti don !
Marisikalo tile 26, danbe sɛgi don !
Nin don in, nin donba kɛrɛnkɛrɛnnen in na,
Mali forobafanga kurunbokarila !
Alahu k'a kɛ hɛrɛ y'an ka jamana kɔnɔ !

Karamɔgɔ Ŋɔlɔ Buware
Bamakɔ

Tulon tɛ sɛbɛ sa

Don-bɛɛ-ɲana si man ca

Nin don in, nsɔnsannin tun nisɔndiyalen bɛ kosɛbɛ. Tilelafana dunnen kɔfɛ, a y'a kanu k'a bɛ taa a sennayaala. K'o bɛ fisaya a ma ni tilefɛsunɔgɔ ye ! O don kabanɔgɔ tun kelen bɛ ka tile ɲɛ dogon. Waati tun kafisa kosɛbɛ, bawo nɛɛma tun bɛ fan bɛɛ. O yɛrɛ de ye dɔ fara nsonsannin ka nisɔndiya kan f'a taamatɔ bɛ file fiyɛ a senfɛ ! A tora taama na ka na bala kabakofɛnba dɔ la a ɲɛ. Mɛtɛrɛ danmadɔ sira kɛrɛfɛ, jiriba dɔ tun bɛ yen. ɲɛ fila ; da kelen ; tulo fila b'o jiriba o ju la. Nsɔnsannin ja tigɛra o yɔrɔ la fo k'a nɔrɔlen to a nɔna ! Waati min na n'a y'a yɛrɛ sɔrɔ, a ko : "Ala ka ɲi dɛ ! Jiri fana bɛ se ka kuma " ! O kuma bɔ nsɔnsannin da yɔrɔ min, jiri in y'a bolo dɔ fara a ku fo k'a kirin. Kirin bɔlen a kunna, jiriba y'i kanto a ma ko : "I ye kuma fɔbali fɔ. N tun ka kan k'i faga de. Nka n b'i to yen nin kelen in na. Nka e kɔfɛ, ni kuma in ɲɔgɔn bɔra ninma fɛn o fɛn da, n'to to fosi kanma. E ka taa" !

Nsɔnsannin wulila ka taa so. A selen ye, a ma fosi fɔ a somɔgɔw ye sanko a teriw. A n'a kɔnɔko sira ten. Dugu jɛlen, nsɔnsannin taara sɛnin nɔfɛ. A y'a ɲini o fɛ k'u ka taa u sennayaala. Sɛnin ko k'o bɛnna a sen ma. Ko yɔrɔ-kelen-sigili tun kɛlen bɛ k'ale yɛrɛ sɛgɛn. U bɔlen, nsɔnsannin y'i jija fo ka na ni sɛnin ye jiriba fanfɛ. U selen yen, sɛnin ɲɛ da jiri kabakoma in kan dɔrɔn, a y'i kanto ko : "Ɛɛ ! kabako dɛrɛsi ! Jiri min bɛ se ka kuma !" O kuma bɔ sɛnin da ani jiri k'a kun ci, o si ma kɔrɔya ni si ye. Nsɔnsannin ye sɛ su ta, a n'a ka denbaya ka t'o kɛ surɔfana ye. O kɔfɛ, a ye waraninkala nɛgɛn o cogoya kelen na. Jiriba y'o fana faga. Nsonsannin y'o fana ta. A n'a ka denbaya taar'o dun.

Don dɔ la sogoma, nsɔnsannin y'a ka fini bɛɛ la ɲuman don. A y'a yɛrɛ labɛn in n'a fɔ masakɛ dɔ, ka bɔ k'i kunda nkɛlɛnnin ka so kan. A selen yen, a y'o ka da kɔnkɔn. O ko : jɔn don ? A ko : ne nsɔnsannin don. Nkɛlɛnnin ko : "Ee n kɔrɔ don kɛ ! Kɔni a ka di ? Nsɔnsannin k'a ma ko : "N dɔgɔ, baasi tɛ. N nana bɔ i ye dɔrɔn de" Nkɛlɛnnin y'a jaabi ko : "Ee n kɔrɔ, a dun tun kɛra fama ye dɛrɛ !" Nsɔnsannin y'a jaabi ko : "N dɔgɔ baasi tɛ, ne tun jɔrɔlen bɛ ni e yɛrɛ de ye. Kɔni baasi tɛ ?"...

U tilalen foli la, nsɔnsannin y'i kanto nkɛlɛnnin ma ko "N dɔgɔ, ne tun b'a fɛ an ka taa an sennayaala dɔɔnin walasa an bɛ se k'an hakilinanw jira ɲɔgɔn na san gɛlɛyaw kan. Nkɛlɛnnin y'a jaabi ko : "N kɔrɔ, o ka kan. I nali diyara n ye kosɛbɛ bawo ne yɛrɛ kɔnɔnafililenba de don san in kow kɛcogow la". O kɔfɛ, nkɛlɛnnin y'i labɛn. U bɔra. Nsɔnsannin y'i ɲɛsin a ka yɔrɔ kɔrɔ ma. Min kɛra sɛnin ni waraninkala na, nkɛlɛnnin y'o ye. Nka nsonsannin t'o don ! U ye sira jan taama, u bɛ baro la dɔrɔn, f'u nana se kabako jiri ma. Nsɔnsannin y'a senna sumaya. Nkɛlɛnnin nana tɛmɛn jiriba jukɔrɔ. A ma fosi fɔ. Nsonsannin y'i sennateliya ka na kun a la. A y'a sama a kamankun ma k'i kanto a ma ko : "Ee, n dɔgɔ nkɛlɛn, e ma kabakofɛn ye wa ?" Nkɛlɛnnin y'a jaabi ko : "N kɔrɔ o dun fana ye kabakofɛn jumɛn ye tugun sa ?"

- Awa an ka segin an kɔ, i k'i ɲɛw dayɛlɛn kosɛbɛ. O ye nsonsannin kan ye nkɛlɛnnin ma.

U nana tɛmɛn jiri jukɔrɔ tuguni, nkɛlɛnnin ma fosi fɔ. Nsonsannin ye nkɛlɛnnin ɲininka ko kura ko : "I ma fɛn ye halisa ?" Nkɛlɛnnin y'a jaabi ko : "N kɔrɔ nɛ ma fɛn ye halisa dɛ. O tuma na e ye dɔ ye wa ?" Nsonsannin y'i kanto a ma ko : "Aa, ɲɛko bɛ sɔrɔ e la dɛrɛ. E ɲɛ tɛ jiriba in na wa ?"

- N kɔrɔ, n ɲɛ b'a la kɛ. Jiri tɛ wa ? O ye nkɛlɛnnin kan ye.

- A tɔ fɔ kɛ ! Jiri mun ma ? O ye nsonsannin kan ye.

- Ee n kɔrɔ, o ye nkɛlɛnnin kan ye, kana jigi n na barisa anw nkɛlɛnw ka ɲɛko tɛ ten. A b'i ko jiri in bɛ se ka... ka... ka mun yɛrɛ kɛ ? A tɔ fɔcogo tɛ n kɔnɔ !

Nsonsannin diminen girinna ka nkɛlɛnnin talon k'o fili kɛrɛfɛ, k'i kanto a ma ko : "E fana nalonnen don kojugu. k'a fɔ dɔrɔn ko jiri in bɛ se ka kuma, o ye ko gɛlɛn jumɛn fana ye sa ?"

Nsonsannin tilara o kuma na yɔrɔ min dɔrɔn , jiri bolo kunbaba dɔ y'a da a kun k'a fana faga. A fana kɛra nkɛlɛnnin n'a ka denbaya ka dunfɛn ye o don !

Bakari Sangare
Ntomikɔrɔbugu - Bamakɔ